

4541/02

LLENYDDIAETH GYMRAEG

UNED 1: Barddoniaeth a Nofel

HAEN UWCH

P.M. DYDD MERCHER, 4 Mehefin 2014

2 awr a'ch amser estynedig

DEUNYDDIAU YCHWANEGOL

Llyfryn ateb 12 tudalen.

CYFARWYDDIADAU I YMGEISWYR

Defnyddiwch inc neu feiro du neu eich dull arferol.

Atebwch DDAU gwestiwn, UN cwestiwn o Adran A (Barddoniaeth), ac UN cwestiwn o Adran B (Nofel) yn y llyfryn ateb.

Defnyddiwch yr indecs isod i ddod o hyd i'r cwestiynau ar y nofel y buoch chi'n ei hastudio.

Cofiwch ddyfynnu'n briodol a chyfeirio at enghreifftiau penodol i gefnogi'ch sylwadau.

Ni chaniateir defnyddio geiriaduron na thestunau gosod.

GWYBODAETH I YMGEISWYR

Mae 40 marc am bob cwestiwn cyfan. Dangosir y marciau mewn cromfachau ar ddiwedd y cwestiwn neu ran o gwestiwn.

Bydd yr asesu yn ystyried ansawdd eich cyfathrebu ysgrifenedig yn y ddwy adran.

	TUDALEN
ADRAN A – BARDDONIAETH	4-7
ADRAN B – NOFEL	
AC YNA CLYWODD SŴN Y MÔR (Alun Jones)	8-12
I BLE'R AETH HAUL Y BORE? (Eirug Wyn)	13-16
Y STAFELL DDIRGEL (Marion Eames)	17-21
YN Y GWAED (Geraint Vaughan Jones)	22-25

ADRAN A – BARDDONIAETH

Atebwch UN cwestiwn o'r adran hon.

**THEMÂU: NATUR A DYNOLIAETH; IEUENCTID;
PIGO CYDWYBOD; CYMRU A CHYMREICTOD**

NAILL AI,

- 1. Ystyriwch y gerdd 'ETIFEDDIAETH'.**
 - (a) Nodwch enw'r bardd a'r thema y mae'r gerdd yn perthyn iddi. [2]**
 - (b) Yn eich geiriau eich hun, ysgrifennwch am gynnwys y gerdd.
Dylech gyfeirio at y GERDD GYFAN yn eich ateb.
Cofiwch DDYFYNNU'N bwrpasol. [20]**
 - (c) Dewiswch BEDAIR nodwedd arddull WAHANOL.**
 - Enwch y nodweddion.**
 - Dyfynnwch enghraifft o bob nodwedd.**
 - Dywedwch pam mae'r nodweddion hyn yn effeithiol.**

Ni ddylech gyfeirio at yr un nodwedd ddwywaith. [8]

1(ch) Ydy'r cerddi a astudiwyd gennych yn y thema hon yn berthnasol i gyflwr ein gwlad heddiw?

- Cofiwch roi DIGON O RESYMAU wrth gyfeirio at DDWY O'R CERDDI yn y thema.**
- Cofiwch DDYFYNNU'N bwrpasol o'r cerddi.**

[10]

[40]

NEU,

**2. Dewiswch DDWY gerdd mewn MESURAU
GWAHANOL sydd wedi apelio'n fawr atoch chi.**

(a) Nodwch enwau'r cerddi a'r beirdd. [2]

**(b) Yn eich geiriau eich hun, ysgrifennwch am
gynnwys y DDWY gerdd mewn paragraffau ar
wahân. Esboniwch pam maen nhw wedi
apelio atoch chi.**

Cofwch DDYFYNNU'N bwrpasol o'r DDWY gerdd.

[20]

**(c) Dewiswch UN o'r cerddi a ddewisoch yn (a).
Dewiswch BEDAIR nodwedd arddull WAHANOL
o'r gerdd.**

Enwch y nodweddion.

Dyfynnwch enghraifft o bob nodwedd.

**Dywedwch pam mae'r nodweddion hyn yn
effeithiol.**

**Ni ddylech gyfeirio at yr un nodwedd
ddwywaith. [8]**

2(ch) Mae'r cerddi a ddewiswyd gennych yn (a) naill ai'n perthyn i'r un thema neu i themâu gwahanol. Esboniwch pam mae'r DDWY gerdd yn perthyn i'r thema/themâu hyn.

- Cofiwch roi DIGON O RESYMAU wrth gyfeirio at y cerddi.**
- Cofiwch DDYFYNNU’N bwrpasol o’r cerddi.**

[10]

[40]

ADRAN B – NOFEL

Atebwch UN cwestiwn o'r adran hon.

AC YNA CLYWODD SŴN Y MÔR – ALUN JONES

- 3. Darllenwch y darn a gymerwyd o AC YNA CLYWODD SŴN Y MÔR ar dudalen 10-12. Yna atebwch y cwestiynau sy'n dilyn yn llawn a gofalus gan DDYFYNNU'N BWRPASOL. (Ystyriwch y marciau a roddir am bob cwestiwn.)**
- (a) Trafodwch ddylanwad DWY FENYW / DWY DDYNES ar fywyd Meredydd. Dylech sôn am bersonoliaeth y DDWY a'u dylanwad ar Meredydd. Cofiwch DDYFYNNU'N bwrpasol. Dylech ysgrifennu tua dwy ochr tudalen. [20]**
- (b) Darllenwch y darn a ddyfynnwyd ar dudalen 10-12. Sut mae'r awdur yn darlunio dicter a theimladau cryfion yn yr olygfa hon? Cofiwch DDYFYNNU'N bwrpasol. Dylech ysgrifennu tuag un ochr tudalen. [10]**

- 3(c) Ysgrifennwch YMSON GLADYS ar ôl iddi weld cysgod Richard Jones yn ei gardd. Cofiwch sôn am deimladau a digwyddiadau. Dylech ysgrifennu tuag un ochr tudalen.**

[10]

[40]

Edrychodd y ddau i fyny'n sydyn. O'u blaenau, yr oedd cryn ddwsin o blismyn yn edrych tuag atynt, a sylwodd Meredydd ar Gareth Hughes yn eu canol. Daeth rhingyll oddi wrth y criw tuag atynt, ac yr oedd
5 yn amlwg mai ef oedd yr un a waeddodd arnynt.

“Ac i ble'r ewch chi, tybad?”

“Am dro,” atebodd Meredydd yn sydyn ac yn swta.

“Dewch chi ddim am dro ar hyd y lôn yma.

Cerwch, miglwch hi.”

10 “Dim peryg yn y byd.”

Yr oedd Meredydd yn dechrau tanio. Edrychai'n herfeiddiol ar y rhingyll ac atgasedd lond ei lygaid.

Gafaelai Einir yn dynn yn ei fraich.

“Yli di was, os ydw i'n deud ...”

15 “Ylwch chitha. Os ydw i isio mynd i Dan Ceris i edrych am Now, mi a'i i Dan Ceris i edrych am Now, ac os penderfyna i fynd i ben y mynydd, yno landia i. Be 'dach chi'n ei wneud yma, pa'r un bynnag? Dim ond blydi plismyn fyddai'n ddigon dwl i chwilio ochra
20 mynydd am ddyn wedi boddi yn y môr.”

Dawnsiai'r rhingyll yn ei unfan.

“Yli di'r geg fawr, be wyddost ti am foddi?”

Yr oedd wyneb yn wyneb â Meredydd erbyn hyn, a chodai'r arogl baco cryf a ddeuai o'i geg gyfog ar
25 Meredydd. Hoffai chwydu i'w wyneb. Aeth yn welw yn sydyn, a rhoes gam yn ôl.

“Mi wn i fwy am foddi na thi, y plismon drama uffar,” meddai rhwng ei ddannedd.

Troes Meredydd i fynd heibio iddo, ond rhuthrodd
30 y rhingyll am ei fraich. Wrth eu hochr safai Einir yn

crynu, gan ddal i afael yn dynn yn Meredydd.

“Be ddwedist ti’r cyw mul diawl?”

Symudodd rhai o’r plismyn eraill tuag atynt pan
welsant ei bod yn mynd yn syrcas yno. Gwelodd
35 Meredydd yr Arolygydd a oedd yn nhŷ Gladys y
diwrnod y bu farw yn dod o’u canol yn sydyn.

“Be sy’n bod?” gofynnodd.

Dechreuodd y rhingyll ddweud ei gŵyn, ond
torrodd Meredydd ar ei draws.

40 “Ble’r oeddech chi ddwy flynedd yn ôl y
diawliaid?” gofynnodd i’w canol. “Mi fu ’na foddi
yma’r adeg honno hefyd.”

Yr oedd wedi gwylltio gormod i ddal ei olygon ar
unrhyw un o’r plismyn, a gwibiai ei lygaid o un i’r llall
45 heb weld yr un ohonynt.

“Ond doedd hynny ddim yn bwysig nac oedd?
Doedd ffeuan o bwys am hwnnw’n nac oedd?”

Ceisiodd yr Arolygydd siarad ond mynnai
Meredydd gael y blaen.

50 “Be sydd mor arbennig yn hwn? Wedi treisio
rhywun mae o?”

Dechreuodd rhai o’r plismyn wingo.

“Be wnewch chi efo fo pan ddowch chi o hyd iddo
fo? Ei ddyrnu fo a’i gicio fo ...”

55 “Taw, Meredydd.”

Daeth llais Einir ag ef at ei goed a rhoes daw arni.
Edrychai’r plismyn i gyd yn syfrdan ond yr Arolygydd
a Gareth Hughes. Edrychodd yr Arolygydd yn
fyfyr gar am funud, yna siaradodd yn hamddenol fel
60 pe na bai dim o’i le.

“Os ydych chi’n chwilio am ŵr Tan Ceris, mae o yn yr iard. Os ydych chi’n mynd i ben y mynydd rhowch wybod i mi os gwelwch chi rywbeth anarferol.”

65 Troes oddi wrthynt gan amneidio ar y rhingyll a safai’n syth fel polyn â’i ddyrnau’n dynn y tu ôl iddo’n ceisio dal ffrwyn ar ei gynddaredd. Rhoes edrychiad sydyn ar Gareth Hughes wrth glywed hwnnw’n rhoi ochenaid o ryddhad.

70 “Mi fyddwn i’n meddwl bod gennym ni reitiach petha i’w gwneud na ffraeo efo pawb sy’n pasio,” meddai’n swta.

“Oedd raid iti fod mor gas?” gofynnodd Einir ar ôl iddynt gael y ffordd yn glir.

“Mae’r diawliaid yn ’y nghynddeiriogi i.”

75 “Doedd dim gofyn gwylltio cymaint.”

“Wyt ti ’rioed yn cadw’u hochor nhw?”

“Dim peryg. Ond dydw i ddim yn mynd i swcro dy hunandosturi di chwaith.”

“Nid hunandosturi ydi o.”

80 Ond gwyddai mai Einir oedd yn iawn.

I BLE'R AETH HAUL Y BORE? – EIRUG WYN

4. Darllenwch y darn a gymerwyd o **I BLE'R AETH HAUL Y BORE?** ar dudalen 14-16. Yna atebwch y cwestiynau sy'n dilyn yn llawn a gofalus gan **DDYFYNNU'N BWRPASOL**. (Ystyriwch y marciau a roddir am bob cwestiwn.)
- (a) Trafodwch ddylanwad **DAU DDYN** ar fywyd Haul y Bore. Dylech sôn am bersonoliaeth y **DDAU** a'u dylanwad ar Haul y Bore.
Cofiwch **DDYFYNNU'N bwrpasol**.
Dylech ysgrifennu tua dwy ochr tudalen. [20]
- (b) Darllenwch y darn a ddyfynnwyd ar dudalen 14-16. Sut mae'r awdur yn darlunio dicter a theimladau cryfion yn yr olygfa hon?
Cofiwch **DDYFYNNU'N bwrpasol**.
Dylech ysgrifennu tuag un ochr tudalen. [10]
- (c) Ysgrifennwch **YMSON MANUELITO** cyn i lwyth y Navaho gychwyn ar y daith i'r Bosque.
Cofiwch sôn am deimladau a digwyddiadau.
Dylech ysgrifennu tuag un ochr tudalen. [10]

[40]

Roedd Carleton yn flin. Roedd o'n flin yn bennaf am iddo gael ei ddeffro ac yntau'n mwynhau ei gwsg.

“Ei restio fo, syr! Rhaid i chi ei restio fo a'i tsiarjo fo!”

“Milwr ydi o fel ti, Kit!”

5 “Pa fath o filwr sy'n lledaenu'r frech wen, syr? Ac yn peryglu iechyd y Ffort i gyd?”

“Pranc oedd o!”

“Glywais i chi'n iawn, syr?”

Anwybyddodd Carleton ei eiriau.

10 “Lle mae Dicks rŵan?”

“Dw i wedi'i daflu o i gell, syr.”

“Beth?”

“Dw i wedi rhoi carn pistol ar draws ei wegil a'i roi o mewn cell, syr.”

15 “Yna dos i'w ollwng yn rhydd!”

“Na wna, syr!”

“Beth?”

20 “Mae o fewn fy hawliau i fel is-gyrnol i orchymyn cadw milwr sydd wedi troseddu'n ddifrifol mewn cell, syr!”

Gwyddai yn syth na ddylai fod wedi rhoi pwyslais mor sarcastig ar y ‘syr’ olaf yna.

“Y fi sydd yn gorchymyn restio swyddogion sydd o dan f'awdurdod i – A NEB ARALL!”

25 Roedd wyneb Carleton yn fflamgoch. Camodd at y drws a'i agor.

“Sarjant! Dowch yma a dau ddyn hefoch chi! Ar y dwbwl!”

30 Mewn chwinciad, roedd y Sarjant wedi dod i'r ystafell gyda dau filwr.

“Mae’r Is-gyrnol Carson i’w restio, Sarjant!”

“Syr?”

“I’w restio a’i ddiarfogi, Sarjant!”

“Beth yw’r cyhuddiad, syr?” gofynnodd Carson
35 mewn llais tawel.

“Anufudd-dod i ddechrau! Efallai y gallwn ni daflu ymosodiad ar gyd-swyddog i fewn yn rhywle hefyd!”

Safodd Carson fel delw o flaen Carleton, yna saliwtiodd yn goeglyd.

40 “Syr! Caniatâd i siarad, syr!”

Edrychodd Carleton dros ei guwch.

“Ie?”

Estynnodd Carson ei gyllell, ac yn araf a bwriadol torodd ei ysgwydd-ddarnau oddi ar ei lifrai.

45 “Y mae perthyn i’r un gatrawd â Dicks yn troi fy stumog, syr! Mae eich bod chi’n gwybod am weithgareddau Dicks ac yn gwrthod fy nghefnogi yn troi fy stumog ymhellach, syr!”

“Carson!”

50 “Mae’n rhaid i rywun, rywbyrd, ddweud ‘NA’, syr!”

“Fe fyddi di’n edifar ...”

“Byddaf ... syr!”

“Carson!”

“Gyda ... phob ... parch ... dydach chi ddim gwell
55 na fo, syr!”

Tynnodd Carson ei felt a’i wn, a’u taflu ar ddesg Carleton. Roedd llygaid Carleton yn melltennu wrth iddo roi’r gorchymyn i’r Sarjant.

“Carson i’r gell, Sarjant, a’r Capten Dicks i ddod
60 yma!”

Ymhen chwarter awr roedd Dicks yn sefyll o'i flaen a chlais du-las ar ochr ei wyneb. Rhoddodd Carleton orchymyn iddo fynd ar ôl Manuelito gyda hanner cant o ddynion. Doedd o ddim i ddangos trugaredd, a doedd o ddim i gymryd carcharorion.

* * *

Ymhen deuddydd, daeth Dicks a'i ddynion ar draws yr Indiaid yn cysgodi rhag lluwchfeydd ger Ransh y Ceffyl Du, a bu ysgarmes waedlyd. Doedd cylllyll y Navahos yn dda i ddim o'u cymharu â gynnau'r Cotiau Glas, ond llwyddodd Manuelito ac ugain o'r Navahos i ffoi i'r mynyddoedd.

Bu'r gweddill farw yn yr eira.

Y STAFELL DDIRGEL – MARION EAMES

5. Darllenwch y darn a gymerwyd o Y STAFELL DDIRGEL ar dudalen 18-21. Yna atebwch y cwestiynau sy'n dilyn yn llawn a gofalus gan DDYFYNNU'N BWRPASOL. (Ystyriwch y marciau a roddir am bob cwestiwn.)
- (a) Trafodwch ddylanwad DWY FENYW / DWY DDYNES ar fywyd Rowland. Dylech sôn am bersonoliaeth y DDWY a'u dylanwad ar Rowland. Cofiwch DDYFYNNU'N bwrpasol. Dylech ysgrifennu tua dwy ochr tudalen. [20]
- (b) Darllenwch y darn a ddyfynnwyd ar dudalen 18-21. Sut mae'r awdur yn darlunio dicter a theimladau cryfion yn yr olygfa hon? Cofiwch DDYFYNNU'N bwrpasol. Dylech ysgrifennu tuag un ochr tudalen. [10]
- (c) Ysgrifennwch YMSON HUW MORRIS ar ôl cael ei ddiswyddo o Fryn-mawr. Cofiwch sôn am deimladau a digwyddiadau. Dylech ysgrifennu tuag un ochr tudalen.

[10]

[40]

‘Fuost ti ymhell?’

‘Naddo. Dim ond yn y Brithdir.’

‘Yn y Brithdir!’ Roedd ei chwerthiniad yn uchel ac yn fain. **‘Pam yn y byd roedd yn rhaid iti fynd yno**
5 **heno?’**

Gwyddai Rowland Ellis y byddai, wrth ateb, yn agor fflodiart o holi, edliw, dadlau ac ymbil. Ond heno, os nad oedd o’n croesawu hyn yn union, teimlai fod yr amser wedi dod i’w wynebu. Roedd yr
10 **amser i osgoi mynegi ei deimladau ar ben. Er ei fod o’n dal i ymbalfalu, fe wyddai o’r diwedd ei fod o’n ymbalfalu yn y cyfeiriad iawn, a waeth iddo heb â chelu’r peth oddi wrth Meg bellach.**

‘Mi es yno i weld Sinai Robarts.’

15 **‘Gwraig y Cwacer!’**

Rhoes Meg gymaint o waradwydd yn ei llais ag oedd yn bosibl iddi. Nid oedd yr wybodaeth yn syndod iddi, ond roedd hi’n casáu’r wybodaeth â’i holl natur. Dechreuodd grynu o’i chorun i’w thraed.
20 **Canmil gwell fyddai clywed gan ei gŵr iddo ymweld â phutain. Byddai hynny’n naturiol i ddyn; roedd amryw o sgweierod yr ardal yn gwneud hyn o dro i dro, a phawb, yn cynnwys eu gwragedd, yn barod i gau llygad ar y peth. Ond gwyddai Meg am Sinai**
25 **Robarts, ac er cymaint ei hawydd, ni allai gredu mai cymhellion cnawdol a yrrodd ei gŵr i’w gweld.**

‘Mae’r “Cwacer”, fel y gelwch o, wedi marw, Meg.’

‘Gorau’n byd, medda fi. Fedra’i ddim dioddef eithafwyr o unrhyw fath. Lloercan oedd Ifan Robarts
30 **erioed, ac mi rydw i’n synnu atat ti’n ymhél â’r fath**

boblach.'

Hyd yn oed yn ei thymer roedd Meg yn brydferth. Gwyddai Rowland ei fod o'n dal i garu ei wraig, ond roedd edrych arni yn awr fel edrych ar rosyn
35 yn y gwrych. Gallai edmygu ei harddwch o bell heb chwennych ei feddiannu.

'Mae'n ddrwg calon gen i dy fod ti'n teimlo fel hyn,' ebe ef yn isel. 'Mi wn mai ofn sy'n dy yrru felly. Mae ofn arna' inna hefyd, wsti.' Fe'i cywirodd
40 ei hun. 'Neu mi fu.' Cododd a daeth at ei wraig gan afael yn ei dwylo. 'Ceisia ddeall, y fech,' meddai gan lithro i dafodiaith y fro fel y gwnâi bob amser wrth siarad geiriau anwes. 'Dwyt ti ddim yn gialad mewn gwirionedd, weth faint wyt ti'n treio bod.'

45 Ond tynnodd Meg ei dwylo'n ôl fel pe baen nhw wedi'u llosgi. Cododd nhw a chuddio ei chlustiau fel plentyn.

'Dydw i ddim am glywed rhagor. Beth bynnag amdanat ti, dydy'n enw i ddim yn mynd i gael 'i lusgo
50 yn y baw a phob dihiryn yn y dre yn gwneud sbort am fy mhen. Dydy o ddim o bwys gen ti falla, ond fedra'i ddim diodde cael fy esgymuno. Ac am ddim byd rydw i wedi'i wneud fy hun. Dim ond am fod rhyw syniadau gwirion yn dy ben di.'

55 Sawl gwaith yn y gorffennol y crefodd Rowland yn ei galon am lonyddwch ar adegau fel hyn? Sawl gwaith y daethai geiriau cymod i'w fin er mwyn doddi'r berthynas rhyngddynt ar echel wastad unwaith eto, hyd yn oed pe bai gofyn iddo ei ddarostwng ei hun
60 wrth wneud? Ond heno nid oedd hyn mor bwysig

â chlirio'r awyr rhyngddynt. Cawsai ddigon ar fod yn anonest ag ef ei hun ac â hithau, hyd yn oed os oedd gonestrwydd yn mynd i frifo'r tro hwn. Roedd ei eiriau'n isel ond yn bendant, ac yn araf fel petai'n
65 ceisio egluro rhywbeth wrth blentyn.

'Fe fûm i yn y Brithdir yn edrych am Sinai Robarts. Mae ganddi naw o blant i ofalu amdany'n nhw, ac un yn sâl hyd at farw. Mae angen help arny'n nhw. Mi rydw i wedi gofyn iddi anfon un o'r merched yma i
70 weini. Mae hi'n dŵad fory.'

Gwrandawodd ar ei lais ei hun fel pe bai'n gwrandao ar rywun arall yn siarad. Cafodd deimlad rhyfedd fod hyn i gyd wedi digwydd o'r blaen—
fynta'n sefyll ac yn dweud wrth Meg fod merch
75 Sinai Robarts i ddod atynt, hithau'n ei wynebu a'i hwyneb fel y galchen, a'i chorff mor syth â'r fedwen. Pan glywodd ei llais mor finnog â chleddyf, roedd y geiriau'n gyfarwydd, geiriau y disgwyliai eu clywed oherwydd ei fod wedi clywed yr union eiriau rywbryd
80 o'r blaen.

'A dyma'r dyn a daerodd ei fod o'n fy ngharu i.' Fel fflam cydiodd Meg yn un o'r gwydrau coch ar y dresel a chyn y medrai ei rhwystro, fe'i taflodd yn deilchion ar lawr. 'Hynyna am dy gariad di! Os nad
85 ydy 'nymuniadau i yn cyfri am fwy na rhoi mwytha i ryw hoeden hanner-pan, croeso iddi hi dy wely di. Ond paid â disgwyl i mi aros yma hefyd.'

'Meg—'

Ceisiodd Rowland gydio ynnddi, ond roedd ei wraig
90 wedi colli arni'i hun yn llwyr. Â holl nerth ei braich

fe'i trawodd ar draws ei wyneb. Am eiliad edrychodd y ddau ar ei gilydd, Meg gyda dychryn am iddi wneud rhywbeth na wnaethai erioed o'r blaen, Rowland gyda thristwch am orffennol na ddeuai byth yn ôl.

YN Y GWAED – GERAINT VAUGHAN JONES

- 6. Darllenwch y darn a gymerwyd o YN Y GWAED ar dudalen 23-25. Yna atebwch y cwestiynau sy'n dilyn yn llawn a gofalus gan DDYFYNNU'N BWRPASOL. (Ystyriwch y marciau a roddir am bob cwestiwn.)**
- (a) Trafodwch ddylanwad DWY FENYW / DWY DDYNES ar fywyd Robin. Dylech sôn am bersonoliaeth y DDWY a'u dylanwad ar Robin. Cofiwch DDYFYNNU'N bwrpasol. Dylech ysgrifennu tua dwy ochr tudalen. [20]**
- (b) Darllenwch y darn a ddyfynnwyd ar dudalen 23-25. Sut mae'r awdur yn darlunio dicter a theimladau cryfion yn yr olygfa hon? Cofiwch DDYFYNNU'N bwrpasol. Dylech ysgrifennu tuag un ochr tudalen. [10]**
- (c) Ysgrifennwch YMSON ROBIN yn yr ysbyty. Cofiwch sôn am deimladau a digwyddiadau yn y nofel. Dylech ysgrifennu tuag un ochr tudalen. [10]**

[40]

Y golled fwyaf i'r hen wraig, fodd bynnag, fu darganfod Mic un bore yn gorffyn oer wrth ei gadwyn. Haerai Mared iddi weld deigr yn llygad ei mam ond chwerthin yn chwerw a wnaeth Robin o
 5 glywed hynny. 'Anodd gen i gredu'r fath beth ond mi ddeuda i gymint â hyn wrthat ti; mi fasa'n haws gen i gredu hyn'na na derbyn y basa hi'n colli deigr yn pe bai 'ngwaed i'n fferru.'

Mis o gecru diddiwedd fu hi a Mared yn gweld ei
 10 brawd yn mynd yn barotach ac yn fwy diamynedd ei ateb bob dydd. Dychrynwyd hi unwaith pan welodd ef yn rhuthro'n wyllt am y procer a'i godi'n fygythiol i gyfeiriad Mam ond dal ei thir yn ddirmygus a wnaeth yr hen wraig a Robin wedyn, yn ôl ei arfer, yn pwdu a
 15 mynd i'w gragen.

Celu a chelu ei phryder a wnâi Mared o ddydd i ddydd, rhag ychwanegu at yr holl annifyrrwch ar yr aelwyd. Ond roedd gohirio'r annymunol cyhyd ynddo'i hun yn ychwanegu'n ddiangen at bryder
 20 oedd eisoes wedi mynd â'r holl liw o'i gruddiau a rhoi cleisiau duon o dan ei llygaid. Roedd y croen o boptu'i thrwyn wedi tynhau a'i hwyneb yn feinach nag y bu. Wrth y bwrdd ni wnâi fwy na phigo'r bwyd oddi ar ei phlât.

25 Daeth pethau i ben un bore Llun, yr unfed ar ddeg o Fawrth, ar ôl Sul o bendroni ac atgofio, o ddychmygu ac arswydo. Dyna ddrwg dydd Sul, roedd yn ddiwrnod mor swrth a'i oriau'n llusgo.

Roedd y penderfyniad wedi'i ffurfio'n derfynol yn
 30 ystod oriau effro'r nos a phan ddaeth Mared allan i

ben y grisiau cerrig drannoeth gyda'r ychydig lestri
budron yn ei dwylo a gweld Mam yn cymell yr ieir i
bigu ar glwt di-eira o'r buarth, dyma ymwroli. Roedd
Robin yn siŵr o fod yn ddigon pell o'u clyw.

35 'Tri mis? Tri mis ddeudist ti?'

Eiliadau o syllu anghrediniol a'r ferch, o'r diwedd,
yn gostwng ei golygon yn gyndyn euog.

'Tri mis? Lle uffar wyt ti 'di bod na fasat ti 'di deud
wrtha i'n gynt?'

40 'Peidiwch â gweiddi, Mam.' Llais tawel, edifeiriol.

'Pa wahaniaeth pe bawn i wedi deud ynghynt?'

Roedd tri blewyn y ddafaden yn plycio'n ffyrnig.

45 'Gwahaniaeth, ddeudist ti? Pa wahaniaeth? Fedri
di ofyn cwestiwn mor dwp?' Yn hytrach na gostwng
ei llais roedd hi'n gweiddi mwy. 'Yli, anodd fydd
petha rŵan!'

Teimlodd Mared beth o'r euogrwydd yn ei gadael
wrth deimlo'r angen i'w hamddiffyn ei hun.

50 'Wel, deudwch y gwir. Fasa fo wedi gneud
rhywfaint o wahaniaeth? Fis, dau fis yn ôl, gwylltio
fel hyn fasach chi wedi'i neud 'run fath yn union, fel
pe baech chi'ch hun yn gwbl ddihalog.'

'Paid ti â chodi dy lais ata i, yr hoedan fach!

Nac edliw! Na defnyddio dy eira ffansi chwaith.

55 Ti'n gwbod be 'di dy wendid di wedi bod erioed, yn
dwyt?' Roedd ei llais wedi codi'n sgrech bron. 'Rhy
barod i ledi dy goesa'r butan fach!'

Ffrwydrodd Mared hefyd. 'Peidiwch chi â 'ngalw
i'n butan.'

60 'Be arall wyt ti ond hwran? Sgin ti syniad pwy ydi'r

tad! Nag oes ma'n siŵr.'

'Putan? Hwran? Pwy uffar 'dach chi i siarad ac i daflu'ch bustul?'

65 Daeth sŵn drws y llofft stabal yn cael ei ysgwyd a chododd ton o grochlefain dig ond roedd y ddwy yn fyddar iddo.

'A 'dach chi'n gofyn pwy ydi'r tad? Wel, hwyrach y bydd raid i 'mhlentyn inna alw'i dad yn Dewyrth ne rw bath felly hefyd!'

70 'Gan bwyll, y gnawas!' Roedd llygaid yr hen wraig yn melltennu a'i cheg yn glafoerio. 'Mesur dy eiria'n well! Pwy ydi o?' Ac yna'n ddistawach, yn fwy petrus, 'Yr un un ag o'r blaen?'

75 Chwarddodd Mared yn wawdlyd. 'Mi fasach chi'n licio gw bod yn basach!'

'Ateb fi'r munud 'ma! Ydi o'n perthyn iti?'

Roedd y drws uwch eu pennau'n cael ei ysgwyd yn lloerig a'r crochlefain wedi troi'n un waedd ofidus, hir. Sobrodd Mared drwyddi a gostyngodd ei llais.

80 'Yn perthyn imi? Falla'i fod o. Falla'n wir 'i fod o.'

85 Ni chlywodd Robin ymateb olaf ei chwaer ond bu yno wrth dalcen cwt y tractor yn ddigon hir i ddeall beth oedd yn digwydd. Gwelodd ei fam yn brasgamu'n ffyrnig yn ôl i'r tŷ a Mared yn llusgo'i thraed ar ei hôl.

'Y Sais uffar!' sgyrnygodd, a chryndod ei dymer, yn gymysg ag oerni'n meirioli, yn rhedeg drosto. 'Aros di i mi gael gafal arnat ti.'